

พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : การยืนหยัดและท้าทายในรอบทศวรรษ

(พ.ศ. 2548 – 2558)

Buddhism and Thai Society: Tenacity and Challenge of

Decades (2548 – 2558 BC.)

กาญจนาณัฐ ประธาตุ

Kanjananat Prathat

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sdamnoen@yahoo.com

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนากับสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเกิดปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการบิดเบือนคำสอนซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของคณะสงฆ์ในการเข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมถอยศรัทธาเป็นต้นว่า “การปลอมบวช” ทั้งนี้เพราะถือเป็นภาวการณ์แทรกซึมที่ก่อให้เกิดผลร้ายกับพระพุทธศาสนาขณะเดียวกันยังมีปัญหาเรื่องสิทธิสตรีกับการบวชเป็นภิกษุณีซึ่งเป็นปัญหาเก่าที่ถูกนำมาฟื้นฟูเพื่อสร้างความชอบธรรมใหม่ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ท้าทายความรู้สึกของชาวพุทธอยู่ไม่น้อย พระพุทธศาสนามาค่อนข้างที่จะพบแต่ข่าวคราวที่เลวร้ายและตกอยู่ในฐานะจำเลยของสังคมมาตลอด แต่ก็ยังโชคดีที่ยังมีพระสงฆ์ดีๆ อีกหลายรูปได้พยายามออกมาแสดงบทบาทเป็นศาสนทายาทที่แบกรับภาระและเป็นที่ยิ่งของสังคมจึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนายังถูกมองว่ามีส่วนดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนกันอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; สังคมไทย; การยืนหยัดและท้าทาย

ABSTRACT

The Buddhism in Thai society 10 years ago had many problems, the problem with the interpretation of the doctrine, which is challenging the ability of sangha. Another problem that caused adverse degeneration of faith ordained travesty. The false priests have caused adverse effects to the image: and infiltration situation is causing adverse effects to Buddhism. Meanwhile, there the issue of female ordination as a nun with an old problem that was brought up to resuscitate a new legitimacy. It is also fortunate that in the midst of higher Buddhist followers, there are also good priests. There are many who try to figure out their roles as religious heirs who bear the burden and reliance of society. This is why religion is observed as good, and is why Buddhism is respected in Thai society.

Keywords: Buddhism; Thai Society; Tenacity and Challenge

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์สังคมและวัฒนธรรมไทยขึ้นมาเพื่อให้มีเอกลักษณ์ (Identity) เป็นของตนเองขณะที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาตั้งมั่นในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับตั้งแต่สมัยของพระโสณะและพระอุตตระ พระธรรมทูตสายแรกที่ได้เดินทางมาเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แก่ชาวไทยในสมัยนั้นได้รับเอากรอบแนวคิดและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และได้ปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวให้อนุชนรุ่นหลังมาเป็นลำดับ เราจะพบว่าดินแดนใดที่พระพุทธศาสนาแผ่เข้าไปถึงดินแดนนั้นก็จะมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมา และผู้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาในดินแดนนั้นๆ ก็จะมีค่านิยมในคำสอนของพระพุทธศาสนาสืบต่อกันเรื่อยมา

เมื่อเราหันกลับไปมองสภาพความเป็นจริง ของพระพุทธศาสนาในอดีตนั้นจะพบว่าชาวไทยนั้นเป็นผู้ที่นับถือพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และรักษาพระพุทธศาสนาไว้เป็นมรดกให้แก่ลูกหลาน ดังเช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชดัดสินพระทัยที่จะยกให้พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเป็นศาสนาหลักในอาณาจักรสุโขทัย พระองค์ทรงนิมนต์พระเถระชาวปักษ์ใต้มาเป็นอาจารย์สอนหนังสือและอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน (กรมศิลปากร, 2527) ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างไรก็ตาม ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่าพระพุทธศาสนาก็ตกอยู่ในกฎของไตรลักษณ์ กล่าวคือ ตกอยู่ในภาวะเสื่อมถอยอันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น สมัยกรุงศรีอยุธยาแตกทำให้พระสงฆ์บางกลุ่มประพฤติตัวไม่เหมาะสม เช่น ตั้งตัวเป็นหัวหน้าช่องโจรคุมไพร่พลออกปล้นและประพฤติผิดพระธรรมวินัยจนเป็นเหตุให้ผู้มีอำนาจ ต้องออกมาปราบปราม ซึ่งห้วงเวลาดังกล่าวนี้อาจจัดว่าเป็นภาวะเสื่อมถอยขั้นวิกฤตของพระพุทธศาสนา (วคิน อินทสระ, 2525)

ในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมานั้น เราจะพบว่าบทบาทของพระสงฆ์นั้นจะอยู่ในฐานะของผู้นำชุมชนและเมื่อสังคมเกิดความสงบสุข ภาพลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนาคนก็จะมองไปที่จริยวัตรของพระสงฆ์เป็นหลัก ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำชุมชนและวัดในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของชาวบ้านก็ต้องถึงวาระต้องเปลี่ยนแปลงในช่วงของรัตนโกสินทร์ตอนปลาย กล่าว คือ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาของชาติไทยโดยการนำเอาการศึกษาที่วัดเคยดูแลมาจัดเองโดยรัฐเป็นคนจัด ส่วนพระ

ก็ทำหน้าที่ของตนอยู่ในวัดไม่มีอำนาจในการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (เปรมวิทย์ ช่อแก้ว, 2543) จึงถือว่าในรัชสมัยของล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 นั้น สถานภาพของพระสงฆ์ได้ถูกทำลายและถูกสั่นคลอนเป็นครั้งแรก และถัดจากนั้นก็ปรากฏว่าความเจริญทางด้านตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตแบบไทย ๆ คนเริ่มสนใจวัตถุมากกว่าที่จะมาเน้นเกี่ยวกับเรื่องวัดวาอาราม ดังนั้นความห่างเหินของวัดกับบ้านยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

2. พุทธศาสนากับมุมมองของสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน

มุมมองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ได้รับการพัฒนาจากอดีต เหตุที่กล่าวเช่นนั้น ก็เพราะว่าสถานการณ์ของพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยเริ่มจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ในรัชสมัย ร.4 – ร.5 ซึ่งได้มีการยกโรงเรียนออก จากวัด (พระไพศาล วิสาโล, 2542) และมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎรเมื่อ พ.ศ. 2475 ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น เป็นผลให้ฝ่ายศาสนจักรก็ต้องปรับเปลี่ยนท่าที และบทบาทรวมถึงระบบการปกครองของตนด้วยเพื่อให้สอดคล้อง แต่ผลจากการปรับเปลี่ยนและพยายามปรับตัวเองให้เท่าทันกับกระแสอารยธรรมตะวันตก ก็ทำให้เกิดมุมมองที่แปลกแยกขึ้นในสังคม เช่น เกิดการต่อต้านกระแสหลักคือการปกครองโดยมหาเถรสมาคมของพระโพธิ์รัักษ์และพวก เกิดการปฏิเสธรูปแบบการดำรงชีพของพระสงฆ์ โดยท่านพุทธทาสภิกขุ เกิดภาวะของการต้องการเอกลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับของพุทธศาสนาใน สมัยพุทธกาลซึ่งเป็นแบบหรือวิถีชีวิตทางการหาทรัพย์ทางโลก เช่น กรณีกลุ่มโพธิ์รัักษ์และธรรมกาย เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการนำเอารูปแบบของพุทธศาสนาไปผูกอยู่กับลัทธิความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา เช่น กรณีของสำนักหุบผาสวรรค์หรือสำนักที่เปิดรักษาโรคโดยวิธีการทางไสยศาสตร์ หรือประเด็น ที่ได้รับการมองว่าเป็นปัญหาทางสังคมสงฆ์และสังคมไทย ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์และสรุปภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเอาไว้ ดังนี้

2.1 มุมมองต่อสถานการณ์ของพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

ทัศนะนี้เป็นการมองในแง่ที่ว่าโดยทั่วๆ ไปภาพกว้างๆ จะเห็นว่าพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์นั้น ไม่มีมิติเชิงรุกต่อการขจัดปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ กล่าวคือ เห็นว่าองค์กรปกครองของพุทธศาสนาในเมืองไทยนั้น แม้ว่าจะมีอำนาจก็จริงแต่ที่ไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหา ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ดังคำวิจารณ์ที่ว่า “คณะสงฆ์ทั้งหมดนั้นแหละที่กำลังเผชิญกับ

วิกฤติการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่มิโหฬาร จากการตอบสนองความท้าทายใหม่นี้ก็ต้องปฏิรูปตัวเองกันเป็นการใหญ่ กล้าที่จะดันดิ่งลงไปในตัวเองตอบปัญหาด้านอุดมการณ์ของตัวให้เด่นชัดมากที่สุด คือ จะยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ หรือจะตอบสนองด้านอุดมการณ์ของผู้ได้เปรียบในสังคมแต่ฝ่ายเดียว” นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) ได้มองภาพรวมของพุทธศาสนาในปัจจุบันว่าเป็นสภาพของความหละหลวมไม่มีเอกเทศ แต่เป็นไปรูปแบบของโครงสร้างที่หลวมไม่มีอุดมการณ์ของตนเองอย่างชัดเจนและในบางกรณี เช่น กรณีสตรีหรือปัญหาจริยธรรมอื่นๆ พระก็ไม่ได้ตอบอย่างชัดเจนว่าจะอะไรคืออะไร แต่ปล่อยให้ปัญหาคาราคาซังอยู่เท่านั้น การไม่ชัดเจนในอุดมการณ์ของคนนี้เองถือเป็นปัญหาสำหรับคณะสงฆ์ไทย

นอกจากนั้น ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ ก็เห็นสอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ คือ เห็นว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันน่าเป็นห่วงมากเพราะว่ามีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนามากมาย เขากล่าวว่า “บรรดาวัดที่ว่าเรื่องเขตอารามของวัดเหล่านี้ก็แยกออกไปจากชุมชนในท้องถิ่นอย่างสิ้นเชิงหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์กับวัดในท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากวัดนั้นถูกพิชิตขึ้นเพื่อรองรับผู้มีอำนาจทางการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการระดับสูง” ที่อยู่นอกพื้นที่อันเป็นผู้สนับสนุนเงินและวัตถุให้กับวัดและบรรดาผู้ที่เข้ามาบวชนั้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรกว่า 80 % และหลายรายที่บวชเพราะศาสนากลายเป็น “ทางออก” หรือ “ทางเลือก” สำหรับการมีชีวิตอยู่ในสังคมหรือดิ้นรนหนีจากสภาพชีวิตที่อึดอัดสภาพของวัดบางส่วนจึงเป็นช่องโหว่ (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2543)

2.2 ทศนะเชิงบวกต่อกระแสพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

ทศนะที่กล่าวต่อไปนี้เป็นทศนะของนักวิชาการที่มองเห็นว่าจะอย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีส่วนไม่ดีอยู่บ้าง แต่แท้ที่ที่สุดแล้วพระพุทธศาสนาก็ให้คุณค่าและมีประโยชน์กับสังคมอยู่เช่นเคย กล่าวคือเห็นว่าพุทธศาสนานั้นเป็นประจักษ์วิถีชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยได้รับเอาคำสอนของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติ เช่น การทำบุญ การให้ทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการรู้จักคุณค่าของคำสอนบางอย่าง เช่น เรื่องกรรม เรื่องความพอดีพอเพียงตามหลักของสันโดษ (ณรงค์ เส็งประสา, 2544) นอกจากนี้ พุทธศาสนายังมีอิทธิพลก่อให้เกิดงานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมมากมาย ซึ่งส่วนมากจะปรากฏอยู่ตามวัดต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีผู้แสดงทรรศนะว่าพุทธศาสนานั้นเป็นเสมือนหัวใจของคนไทยและเป็นสิ่งที่มีมาคู่กับสังคมไทยและแผ่ซ่านเข้าไปในกระแสความคิดของคนไทย หรือจัดเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยเลยก็ว่าได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2541) ดังนั้นหากต้องการจะรู้หรือเข้าใจสังคมไทยโดยถ่องแท้และชัดเจนก็ควรรักษาพระพุทธศาสนาด้วย

2.3 ทศนะที่มองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม

ทศนะนี้ไม่ได้ยอมรับว่าสถานการณ์ของพุทธศาสนาย่ำแย่หรืออยู่ในช่วงล้มเหลว หรือว่าจะปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่ทศนะนี้เป็นการมุ่งชี้ให้เห็นมุมมองพุทธศาสนาโดยอาศัยขอบเขตของบริบททางสังคมไทยและตัวที่เป็นเนื้อหาของพระพุทธศาสนา ว่าในเนื้อหาภายในของพระพุทธศาสนาคืออะไร ส่วนที่เป็นภายนอกของพระพุทธศาสนาคืออะไร และแต่ละส่วนมีรูปแบบสัมพันธ์กันและกันอย่างไรบ้าง และควรจะมีทางออกที่ดีต่อภาวะการณ์เช่นนั้นอย่างไร มีผู้มองประเด็นนี้ก็คือพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านเห็นว่าการพูดถึงสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนานั้นควรมองให้ครอบคลุมกับปัญหาทุกส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งท่านได้จำแนกประเด็นที่จะมองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปัจจุบันไว้ 4 ประเด็น คือ

2.3.1 สภาพวัดและพระสงฆ์

สถานการณ์ของพุทธศาสนาในปัจจุบันเกิดภาวะขาดแคลนเจ้าอาวาสในวัดที่อยู่นอกเขตชุมชนจนกลายเป็นวัดร้างมากมาย หรือถ้ามีเจ้าอาวาสก็มีพระแก่ๆ เป็นคนเฒ่าดั่งนั้นท่านจึงเรียกว่าเป็นวัดหลวงตา ซึ่งเราจะพบว่าเจ้าอาวาสที่มาเป็นนั้นไม่มีศักยภาพที่เพียงพอกับการบริหารจัดการวัดทำให้สภาพการณ์ยิ่งน่าเป็นห่วง นอกจากนั้นจะพบว่าในปัจจุบันจำนวนของสามเณร ในวัดก็ลดลง เพราะทางราชการกำหนดให้เด็กต้องจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นยากต่อการชักนำเข้ามาบวช (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2541)

นอกจากนั้นสภาพของพระในปัจจุบันยังถูกนำไปใช้ในแง่ของธุรกิจของชาว หรือสื่อจะพบว่า ปัจจุบันหนังสือพาดหัวข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์มากเป็นเหตุให้พระสงฆ์ได้รับความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีข่าวขึ้นมาก็ควรมองภาพของพระว่าที่พระเป็นเช่นนี้ย่อมแสดงว่าสังคมไทยก็ต้องเสื่อมโทรมมากเพราะพระเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นกัน เมื่อเรารู้เช่นนั้น แทนที่จะซ้ำเติมหรือเลิก นับถือเราก็จะลุกขึ้นมาคิด แก้ไข ปรับปรุงกันจะดีกว่าเพราะเราต้องถือว่าพระพุทธศาสนานั้นมีใช้ ของใครนอกจากของชาวไทยทุกๆ คน

2.3.2 สภาพของพุทธศาสนิกชน

สถานการณ์ของศาสนิกชนของชาวศาสนานั้นยังมุ่งหาความสำเร็จจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คลป์บันดาล ซึ่งเป็นลักษณะของการหลงใหลในไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลัง หรือลุ่มหลงใหลในอบายมุขดังนั้น พระสงฆ์จึงควรจะสอนให้เขารู้จักการวางตัวและปฏิบัติต่อหลักธรรมให้เหมาะสมอย่าแนะนำสั่งสอนเพื่อหวังประโยชน์ในลาภ แต่ควรเตือนสติให้เขาคิดได้และกลับตัวเป็นคนดีและตั้งอยู่ในรากฐานของความเชื่อ 2 ประการ คือ (1) เชื่อเรื่องการกระทำ และ (2) เชื่อเรื่องผลของการกระทำ

2.3.3 สภาพของสังคมไทย

สังคมไทยปัจจุบันมีลักษณะประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ มีสภาพที่หลงใหลคลั่งไคล้ เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เช่นการตั้งชื่อ ก็มักจะเป็นชื่อภาษาอังกฤษเป็นไทย เป็นต้น ทำให้สังคมไทยอยู่ในฐานะของผู้ตามมากกว่าที่จะเป็นผู้คิดจะทำ ดังนั้นสังคมไทยจึงควรที่จะต้องเร่งรัดกระตุ้นความเป็นนักพัฒนาของตนให้ได้ จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีความเจริญ คือต้องมีการศึกษาว่า เขาเจริญเพราะอะไร เราจะทำอย่างไรจึงจะก้าวให้ทันเขาไม่ใช่เอาแต่คอยรับ

2.3.4 สภาพการณ์ของโลก

สถานการณ์ของโลกปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนาซึ่งเป็นการพัฒนาโดยกลุ่มประเทศยุโรปหรือกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นแม่แบบให้ประเทศตะวันออกทั้งหลายได้เอาแบบอย่างแต่ก็ พากันประสบปัญหามากมาย สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะการตามเขาเป็นการตามแบบไม่ได้ศึกษาปัญหาอย่างชัดเจน ทำให้ได้รับความผิดพลาดเหมือนเขาไปด้วย ดังนั้นสังคมไทยจึงต้องพิจารณา ให้ดีก่อนจะนำความเจริญเหล่านั้นมาประพติดิตามหรือทำตาม

จากการกล่าวมาเราจะพบว่า ทศวรรษนี้มองเห็นว่าแท้จริงสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาก็อยู่ในภาวะเสื่อมถอยเช่นกัน แต่ท่านก็เสนอว่าที่สถานการณ์เป็นเช่นนี้มันก็เป็นไปตามระบบ คือ ภาวะเสื่อมถอยของสังคมไทยที่มีการพยายามพัฒนาตามกระแสโลกตะวันตกซึ่งไทย ได้ทำมาหลายปี ผลจากการยอมเดินตามความเจริญของชาวตะวันตก ทำให้สังคมไทยได้รับผลกระทบด้วยและผลกระทบนั้นก็ทำให้สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาพลอยแย่ไปด้วย ดังนั้นสังคมไทยจึงควรจะมีสติและวางท่าทีต่อสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในยุคสมัยที่กำลังตกต่ำนี้

อีกประการหนึ่งภาวะเสื่อมถอยของพระสงฆ์นั้น ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้สภาพสังคมไทยได้เพราะในฐานะที่สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรมของสังคมไทย ดังนั้นสังคมไทยควรจะตั้งสติและหันมารับผิดชอบรวมถึงการลุกขึ้นมาคิดแก้ไขและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้สถาพรต่อไป ไม่ใช่มาดูหมิ่นหรือเสื่อมศรัทธา เพราะถ้าเปรียบเทียบว่าองค์ประกอบของสังคมไทยนั้นเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของร่างกายหรือประเทศไทย ถ้ามีส่วนใดส่วนหนึ่งเสียหายจะต้องรู้จักคิดแก้ไข ไม่ใช่คิดจะตัดทิ้งหรือไม่สนใจเพราะแต่ละองค์ประกอบย่อมมีส่วนสำคัญเท่ากันหมด จึงจะเห็นได้ว่าทัศนะนี้เป็นทัศนะเชิงประนีประนอมและชี้แนวทางโดยการไม่ใช่ชมเชยหรือตำหนิอย่างเดี๋ยวดูแต่ชี้ให้เห็นทั้งคุณและกิโทษก่อนจะมาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขต่อไป

3. การยืนหยัดต่อหลักการทางพระพุทธศาสนาต่อสถานการณ์โลกปัจจุบัน

การพิจารณาถึงสถานการณ์ของพระสงฆ์ องค์การของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในปัจจุบันว่าจะยังคงยืนหยัดต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกอย่างไร ทำอย่างไรถึงจะอยู่ได้ในสังคมไทยหรือในกระแสของสังคมโลก ซึ่งจากการศึกษามาพบว่าคณะสงฆ์ไทยและชาวพุทธจะต้องยืนหยัดต่อกระของสังคมในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ คือ

3.1 ยืนหยัดภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในสังคมแบบบริโภคนิยม

นับเป็นสิ่งที่แรกที่คณะสงฆ์และชาวพุทธจะต้องยืนหยัดอยู่ให้ได้ก็คือ การยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสของสังคมในยุคบริโภคนิยม คือ สังคมที่เน้นการเสพและใช้สิ่งของที่ผลิตมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนคือเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้คนในสังคมก็ให้คุณค่าและแสวงหาวัตถุนั้นมาครอบครองจนในที่สุดจะต้องได้มาโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งทั้งที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม จนกลายเป็นว่าผู้คนได้ให้ค่าวัตถุมากกว่าค่าของความเป็นคน การตัดสินคุณค่าของคนไม่ได้นับที่คุณค่าของความดีหรือจิตใจที่มีคุณธรรมแต่นับจากอำนาจการครอบครองวัตถุ ซึ่งเป็นสถานการณ์หรือจุดยืนที่พระพุทธศาสนาทั้งในส่วนของพระสงฆ์องค์กร หรือชาวพุทธทั่วไปจะต้องยืนหยัดต้านทานต่ออำนาจของสังคมบริโภคนิยมให้ได้ผ่านการรักษารูปลักษณ์ของความเป็นพุทธ ซึ่งในปัจจุบันชาวพุทธ ทั้งพระและฆราวาสก็พยายามที่จะยืนหยัดต่อสังคมบริโภคนิยมนี้ได้ผ่านกระบวนการปฏิบัติธรรมคือการจัดพื้นที่สงบให้เกิดขึ้นในสังคมที่วุ่นวาย เพื่อดึงผู้คนจากสังคมเสพสุขในทางวัตถุให้หันมาเห็นค่าของการเสพความสุขทางธรรมด้วยการลด ละ และเลิก

จากการติดยึดในวัตถุ นอกจากนั้นก็ยัง มีสำนักที่ให้ความรู้ทางสติปัญญาอีกหลายสำนัก เช่น สถาบันวิมุตตยาลัยของท่าน ว.วชิรเมธี หรือสถาบันพุทธทาสศึกษา เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นองค์การทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญ ในการต่อสู้กับการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก และการก้าวเข้าสู่ยุคบริโภคนิยมได้อย่างเข้มแข็งและปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

3.2 การยืนหยัดด้วยการปรับท่าทีต่อระบบการศึกษา

ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคที่กำลังดำเนินไปอยู่นี้ทำให้คณะสงฆ์และองค์การทางพระพุทธศาสนา รวมถึงชาวพุทธทั่วไปที่จะต้องทำการปรับเปลี่ยนท่าทีและจุดยืนในการศึกษา คือจะใช้ระบบการศึกษาแบบเดิม ๆ ไม่ได้เพราะไม่ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ตอบสนองต่อโลก ดังนั้นพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนบุคคลและองค์กรจะต้องยืนหยัดในการปรับท่าทีในการจัดการศึกษาใหม่ คือต้องมีระบบการศึกษาทางไกล ต้องมีสื่อในการสอนให้เท่าทันกับความต้องการของสังคม เช่น มีการ์ตูนธรรมะสำหรับเด็กมีสื่อการเผยแพร่ธรรมะที่เหมาะสมและมีการจัดระบบการศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ ซึ่งถือว่าจุดนี้จะต้องพัฒนาเพื่อยืนหยัดอยู่ให้ได้

3.3 การยืนหยัดต่อการรักษาท่าทีของความเป็นเถรวาท

เนื่องจากพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเป็นศาสนานิกายเถรวาทคือนิกายที่ยืนหยัดต่อการรักษาพระธรรมวินัยให้คงอยู่ตามที่ได้รับสืบทอดมาจากการสังคายนาครั้งที่หนึ่ง คือเป็นนิกาย ที่ไม่อนุญาตให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบคำสอน หรือรูปแบบของการปฏิบัติให้ขัดแย้งไปจากพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้วางไว้แล้ว ซึ่งจุดยืนนี้ถือว่าเป็นจุดยืนที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยังเป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท และเป็นจุดที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการดำรงรักษาเพราะมีเรื่องที่เกิดขึ้นและเข้ามาท้าทายความเป็นเถรวาทอยู่เสมอ ดังนั้นองค์กรคณะสงฆ์ และชาวพุทธจะต้องรักษาวัฒนธรรมและยืนหยัดอยู่ในความเป็นเถรวาทเอาไว้ให้ได้

3.4 การยืนหยัดต่อการจัดองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาทางพระพุทธศาสนา

การยืนหยัดในสังคมกระแสบริโภคนิยมของคณะสงฆ์และชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ก็คือการยืนหยัดต่อการปรับท่าทีองค์กรให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะการปรับองค์กรสงฆ์ เพื่อการแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังมีปัญหา มากทั้งปัญหาภายในนอก คือปัญหาการรุกรานจากศาสนาหรือลัทธิอื่น ซึ่งเข้ามาบ่อนทำลาย

พระพุทธศาสนา เช่น มีการเข้ามาบวชและสร้างความเสื่อมเสียให้กับสังคม หรือปัญหาจากภายใน คือ การจัดการแก้ไขปัญหขององค์กรทางการปกครองคณะสงฆ์ที่มีปัญหาคือการไม่สามารถที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้พระพุทธศาสนาเสียภาพลักษณ์ไปในทันที เช่น การแก้ไขปัญหาคติกรรมที่ล่าช้ามาก ไม่สามารถตอบเจตนาของสังคมได้ ทำให้ปัจจุบันสังคมเริ่มจะมีเสียงสะท้อนไปสู่องค์กรทางการปกครองคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมว่าเป็นองค์กรที่ไม่สามารถที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่า แม้ว่าสถานการณ์ของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ตามสิ่งเดียวที่จะทำให้พระพุทธศาสนานั้นยังคงดำรงอยู่ได้ก็คือการรู้จักการปรับตัวเพื่อให้สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ร่วมกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้ การปรับตัวและทำที่นั่นถือว่าเป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนายืนหยัดอยู่ในสังคมนี้ได้

4. ปัญหาที่ทำทลายพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในรอบ 1 ทศวรรษ (2548 – 2558)

การนำเสนอบทความในครั้งนี้ผู้เขียนต้องการที่จะกำจัดการอบสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาที่กำลังทำลายพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ซึ่งแนวทางในการนำเสนอจะแบ่งลักษณะสถานการณ์ของพุทธศาสนา ที่มีผลกระทบหรือสัมพันธ์กับสังคมไทย เป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ปัญหาที่ทำทลายต่อสังคมไทยในด้านลบ

สำหรับปัญหาที่ทำทลายต่อสังคมไทยด้านลบในรอบ 10 ปี เราสามารถนำมาพิจารณาได้ 4 ด้าน ดังนี้

4.1.1 ปัญหาที่ทำทลายด้านการปกครอง

สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่เป็นปัญหาที่ทำทลายต่อการปกครองคณะสงฆ์ ที่สำคัญที่สุดในช่วงปี 2518 – 2548 ก็คือเหตุการณ์ของพระโพธิ์รักษ์และพวกที่ประกาศไม่ยอมอยู่ในอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งคณะพระโพธิ์รักษ์นั้นเป็นวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนอื่นจึงทำให้มีศาสนิกมากเมื่อมีศาสนิกมาก ๆ เขาก็ไม่ยอมรับมติดการปกครองของคณะสงฆ์ (คณินันต์ จันทบุตร, 2530) ภาวะของการต้องการนี้จะแยกตัวออกจากคณะสงฆ์และมีแนวประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างจากสังคมทำให้ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ต้องออกมาปราบปรามซึ่งก็ไม่

ค่อยประสบผลสำเร็จเนื่องจากโพธิวัชรที่มีศานิก ที่มีศรัทธาในคำสอนมีจำนวนมากและยังเป็นสำนักที่อิงอยู่กับการเมืองคือ มีพลตรีจำลอง ศรีเมืองและพรรคพลังธรรมเป็นฐานกำลังที่คอยให้การสนับสนุนหรือในกรณีตัวอย่างได้แก่

1) กรณีของพระยันตระ อมโรภิกขุ ที่ต้องอธิกรณ์ปาราชิกกับนางจันทิมา มายารังษี แต่ได้มีการช่วยเหลือกันไม่มีการตัดสินโดยตรงเป็นเหตุให้ภายหลังท่านได้ออกจากประเทศไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการช่วยเหลือของศิษยานุศิษย์

2) กรณีของหลวงปู่เณรคำที่มีอธิกรณ์ แต่ทางคณะสงฆ์ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการใดๆ ได้ในที่สุดก็หนีไปโดยอาศัยเงินเป็นใบเบิกทางในการเดินทางออกนอกประเทศ ซึ่งจากกรณีตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ทางด้านการปกครองที่ไม่สามารถดำเนินการหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ได้อย่างเรียบร้อย และ มีความชัดเจน เพื่อตอบโจทยสังคมต่อไป

4.1.2 ปัญหาท้าทายด้านคำสอน

สถานการณ์ของพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นปัญหาท้าทายต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา ก็ คือ ผลการตีความคำสอน เช่น เรื่องนิพพานเป็นอัตตาหรืออนัตตา ซึ่งได้มีบางสำนักที่คิดว่านิพพานเป็นอัตตา (soul) ซึ่งเป็นคำตอบที่ขัดกับคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่สอนว่า สัพเพ ธมฺมา อนัตตา คือ สรรพสิ่งมิใช่ตัวตนผลจากภาวะหรือเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดวิวาทะและโต้แย้งกันอย่างหนัก เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2534 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ซึ่งพระสงฆ์ออกมายืนยันว่านิพพานเป็นอัตตาในสังคมไทยก็มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มของพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี 2.กลุ่มของพระธมฺมชโย แห่งสำนักวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนฝ่ายที่ออกมาแย้งที่เห็นได้ชัดก็คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งในปี 2535-ปัจจุบัน ท่านได้ออกมาตอบโต้กลุ่มของพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล โดยที่เขียนหนังสือเรื่องนิพพานอนัตตา (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2539) ส่วนฝ่ายของพระมหาเสริมชัยก็ออกหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ ทางมรรคผลนิพพาน ธรรมปฏิบัติถึงธรรมกาย และพระนิพพาน ซึ่งหนังสือดังกล่าวก็มุ่งเน้นจะสนับสนุนยืนยันว่าแท้จริงแล้ว นิพพานเป็นอัตตา

อย่างไรก็ตามผลการวิวาทะครั้งแรกนี้มิได้ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายนัก แต่ก็ได้มี วิวาทะระหว่างกลุ่มแนวคิดกลุ่มที่ 2 คือ วัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ออกหนังสือมาระบุว่านิพพานเป็นอัตตา ในระยะนี้สังคมได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์กันมากมาย ในขณะเดียวกัน พระ

พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้เขียนหนังสือชื่อ กรณิธรรมกายออกมาเพื่อชี้แจงให้ฝ่ายวัดพระธรรมกายได้ทราบข้อเท็จจริงแต่ในที่สุดทุกสิ่งทุกอย่างก็เหมือนเดิม คณะสงฆ์เองก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาวัดพระธรรมกายได้ จะเห็นได้ว่าในกรณีของธรรมกายนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบคำสอนของพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องอวดตา อนัตตาถือว่า เป็นคำสอนที่จะชี้ชัดว่าแท้จริงพระพุทธศาสนาเป็นเทวนิยมหรืออเทวนิยม และที่สำคัญกรณีของธรรมกายนี้ยังบ่งชี้ให้เราเห็นว่าเป็นสำนักของพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องทุนนิยมมากกว่าจะเป็นเรื่องจิตใจ กรณิธรรมกายนี้ถือว่าเป็นหนาม ที่คณะสงฆ์ไทยจำต้องบ่งหรือหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อจะหาทางออกให้ได้ ถ้าไม่มีทางออกที่ดีอนาคตจะก่อปัญหาได้

4.1.3 ปัญหาท้าทายด้านพระวินัย

เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อพระวินัยนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเกิดกรณีปลอมบวชมากมาย มีแก๊งออกเรียไรตามจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศแม้ในกรุงเทพฯ เองมีกลุ่มแสวงหาผลประโยชน์จากพระศาสนาโดยปลอมบวชเข้าบิณฑบาตในกรุงเทพฯ ซึ่งจะสร้างปัญหาให้แก่คณะสงฆ์มาก ในที่สุดคณะสงฆ์จึงได้ตั้งพระวินยาธิการขึ้นมาจัดการกับปัญหา ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ระดับหนึ่งเท่านั้น นอกจากเรื่องปลอมบวชก็เป็นเรื่องของสิทธิสตรีที่เรียกร้องเรื่องการขอให้การบวชเป็นภิกษุณีจากศรีลังกาเป็นที่ยอมรับจากรัฐและคณะสงฆ์ เช่น กรณีของสามเณรีธัมมันทาซึ่งเป็นบุตรสาวของภิกษุณีวรมัย ซึ่งบวชจากประเทศไต้หวันมีถิ่นพำนักอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ผลจากการเรียกร้องดังกล่าว (พ.ศ. 2544) ปัจจุบันได้มีการบวชภิกษุณีครั้งแรกในเมืองไทยที่เกาะยอ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไปต่างๆ ถึงกับมีการบอกว่าคณะสงฆ์ไทยไม่เคยสนใจในการที่จะยอมรับสตรีเข้าบวช กรณีนี้ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพระธรรมวินัยเป็นอย่างมากเพราะผู้จุดประเด็นนั้นอดีตเป็นนักวิชาการ จึงเป็นเหตุให้สังคมมีที่ท่าว่าจะยอมเชื่อถืออยู่ไม่น้อย

4.2 สถานการณ์ที่ท้าทายต่อสังคมไทยในด้านบวช

ในแง่มุมหนึ่งของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมสงฆ์ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดภาพลบแก่สังคมไทยอยู่กล่าวคือ มีกลุ่มพระสงฆ์เช่นกรณีของพระอลงกต วัดพระบาทน้ำพุ ที่แสดงบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมาก กล่าวคือ ท่านทำงานเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเอดส์ให้การสงเคราะห์ผู้ที่เป็นเศษเดนหรือกากอันเป็นผลผลิตของสังคมที่พอนพะจนเป็นโรคเอดส์มาเมื่อไม่มีผู้ดูแลท่านก็ยื่นมือเข้าไปช่วยทำให้สังคมได้มองเห็นภาพที่มั่นคงของพระพุทธศาสนาอีก

ประการหนึ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัย คือ ส่วนที่เป็นคำสอนและส่วนที่เป็นวินัยนั้น แม้จะมีความไม่ลงรอยหรือหละหลวมของการศึกษาแต่มีพระเถระท่านหนึ่งจะเป็นผู้ออกมาปกป้องพระพุทธศาสนาและเป็นคำตอบยามเมื่อสังคมมีปัญหาซึ่งพระที่แสดงบทบาทให้สังคมได้มองเห็นคุณค่าของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ก็คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ท่านจะมีบทบาทมากในการให้คำตอบกับสังคมเกี่ยวกับพระธรรมวินัยได้ดีเพราะท่านเป็นผู้ทรงธรรม ทรงวินัย

นอกจากกรณีของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) แล้วก็ยังมียุทธศาสตร์การศึกษา ระดับอุดมศึกษาของไทย คือ ถือว่าเป็นหลักทางพระพุทธศาสนาให้สังคมไทย ซึ่งได้ผลิตพระบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมในท้องที่ต่าง ๆ ของประเทศและได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีในสังคมนั้น ๆ เช่น โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา, โครงการธรรมจาริก, โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

5. แนวทางแก้ไขปัญหา

5.1 ปัญหาที่ทำทลายด้านการปกครอง

สำหรับปัญหาที่ทำทลายด้านการปกครองคณะสงฆ์นั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นปัญหาแรกที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเนื่องจากเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อศรัทธาของชาวพุทธ เรื่องจากว่าเป็นปัญหาที่หากปล่อยไว้นานแก้ไขไม่ได้ยิ่งสร้างความรำคาญ ให้เกิดกับชาวพุทธทั้งประเทศได้ สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการปกครอง คณะสงฆ์ควรที่จะมีการจัดการศึกษาด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองให้กับพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองโดยเฉพาะไม่ควรผลักภาระนี้ไปให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งสอนตามกรอบของ สกอ. และทบวงมหาวิทยาลัยไม่สามารถจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะ ที่จะตอบสนองความต้องการของคณะสงฆ์ได้ เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีการจัดการเรียนการสอนในวิชาพระธรรมวินัยโดยตรง คือวิชาการจัดการด้านอธิการ ด้านการประกอบพิธีกรรม ด้านการตีความพระธรรมคำสอน อันนี้ไม่มีสอนโดยตรง ซึ่งเป็นจุดบอดของคณะสงฆ์ที่ไม่ค่อยมีพระสังฆาธิการที่มีความรู้เรื่องการปกครองตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปกครองส่งผลให้พระสังฆาธิการไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ ประการต่อมาต้องเปิดหลักสูตรอบรมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทุกจังหวัดเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องกฎหมายและ พระธรรมวินัยจะได้เข้าสนับสนุน

ช่วยเหลือคณะสงฆ์ได้ แต่ที่ผ่านมามีการดำเนินงานนั้นเป็นผลให้ เมื่อเกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้

5.2 ปัญหาท้าทายด้านคำสอน

สำหรับปัญหาท้าทายในด้านคำสอนนั้นมีรูปแบบหรือวิธีแก้ไขปัญหาก็ได้ง่ายมากก็คือ การจัดการเรียนการสอนด้านพระไตรปิฎกในทุกจังหวัดโดยการให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในเรื่อง หลักธรรมและคำอธิบาย หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม หรือจัดโรงเรียนด้านพระธรรม ธรรม ขึ้นมาเพื่อให้พระสงฆ์สามารถได้เข้ามาเรียนมาศึกษาแล้วให้ยศตำแหน่งทางการปกครองครอง ตามฐานานุกรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมเมื่อมีปัญหาจะสามารถเข้าไปแก้ไข ปัญหาได้ และที่เป็นปัญหา อยู่ฝ่ายปกครองจะต้องเรียกมาปรับความคิดเห็นเพื่อให้เข้ากับ รูปแบบของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทให้ได้

5.3 ปัญหาท้าทายด้านพระวินัย

สำหรับปัญหาด้านพระวินัยผู้เขียนเห็นว่าควรดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับพระวินัยธรรมในท้องถิ่นให้มากและให้มีอำนาจในการชี้ผิดชี้ถูกของการปฏิบัติ ของพระสงฆ์ด้วยกัน กล่าวคือมหาเถรสมาคมต้องเอาจริงในเรื่องของการกวดขันการประพฤติ ของพระสงฆ์ให้มากขึ้น เมื่อมีเหตุทั้งที่ดีและไม่ดี คือมีข่าว มีการติ่งข่าวเกี่ยวกับพระดังในป่าหรือ ในบ้านจะต้องส่งพระสงฆ์ไปตรวจสอบเพื่อให้เห็นเป็นข้อเท็จจริงว่าข่าวเกี่ยวกับพระดัง ดังกล่าวนั้นจริงหรือไม่ เพราะที่ผ่านมานั้นไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้เลยเป็นแต่เพียงว่าให้เป็น เรื่องของใครของมันมหาเถรสมาคมไม่เข้าไปจัดการในเรื่องดังกล่าวเลยเมื่อปล่อยเอาไว้วันก็จะ ทำให้เกิดปัญหาลุกลามตามมากลายเป็นเหมือนปัญหายันตระ หรือหลวงปู่เถรคำเป็นต้น

5.4 ปัญหาท้าทายด้านสังคม

สำหรับปัญหาที่ท้าทายด้านสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของพระสงฆ์หรือวัดนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขโดยการ (1) มีหน่วยงานตรวจสอบการกระทำของพระว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบกับ สังคมหรือไม่ เช่น กรณีตุ๊กตาลูกเทพ แห่งวัดบัวขวัญ ก็ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาตรวจสอบได้เลยว่า ควรหรือไม่ควร (2) ต้องมีการให้ข้อมูลกับสังคมจากหน่วยงานของคณะสงฆ์เองว่าการกระทำ ของพระสงฆ์หรือวัดใดวัดหนึ่งนั้นสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือไม่ สำหรับการ ชี้แจงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้กับสังคม ซึ่งการกระทำแบบนี้ถือว่าการใช้สื่อ เพื่อก่อให้เกิดปัญญา หากทำได้เช่นนี้ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นนั้นก็จะสามารถแก้ไขหรือ

ปัญหาเบาบางลงไปได้ อย่างน้อยก็เป็นคำตอบเบื้องต้นที่มีให้กับสังคม ซึ่งหากมีการดำเนินการเช่นนี้ผู้เขียนคิดว่าสามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้านนี้ไปได้

6. สรุป

สถานการณ์พระพุทธศาสนากับสังคมไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมานี้มีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะแล้วปัญหาเกี่ยวกับการตีความคำสอนที่ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมถอยศรัทธาซึ่งเคยเกิดขึ้นในช่วงยุค 1 ทศวรรษที่ผ่านมาคือ ปัญหาการปลอมบวช ซึ่งหากเราค้นประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนากันจริง ๆ แล้วภาวะการปลอมบวชนั้นเป็นเครื่องแสดงถึงความเสื่อมของพระพุทธศาสนาโดยแท้จริง เช่น ในยุคของพระเจ้าอโศกต้องมีมาตรการในการปราบปราม ซึ่งนอกเหนือจากมาตรการในการปราบปรามแล้ว มาตรการการให้การศึกษาหรือให้ข้อเท็จจริงแก่สังคมก็ดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่พระเจ้าอโศกและบรรพบุรุษผู้รักษาพระศาสนาได้นำมาใช้แก้ปัญหาหรือในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชภายหลังจากการเสียกรุงครั้งที่ 2 ภาวะของบ้านเมืองที่ระส่ำระสายก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดมีการปลอมบวชมากขึ้นจนพระเจ้าตากสินต้องปราบปราม ปัญหาด้านพระธรรมวินัยโดยเฉพาะพระวินัยได้ถูกทำลายมากจากกรณีฉันทน์เนื้อของสันติอโศกซึ่งเป็นการปฏิเสธคำสอนซึ่งเป็นข้อตกลงของพุทธองค์ที่ให้คำแนะนำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ดูเหมือนจะยุติในสมัยนั้นแล้วแต่ระยะต่อมาก็ได้รับการนำ ไปตีความใหม่ ซึ่งผู้ตีความนั้นต้องการที่จะแสวงหาความชอบธรรมให้กับแนวคิดของตนจึงได้บัญญัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นขึ้น

อย่างไรก็ตามจะพบว่าในช่วงระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา สถานการณ์ของพระพุทธศาสนา นั้นค่อนข้างจะพบแต่ข่าวคราวที่เลวร้ายและตกอยู่ในฐานะจำเลยของสังคมมาตลอด แต่มีฉะนั้นเราก็ ยังโชคดีที่ว่าในท่ามกลางความวุ่นวายสับสนของกระแสบริโภคนิยมของมนุษยชาติในปัจจุบัน ก็ยังมีพระสงฆ์ที่ดี ๆ อีกหลายรูปได้พยายามกู้หน้าหรือออกมาแบกรับภาระของสังคมเป็นที่พึ่งของสังคมและให้คำตอบแก่สังคมได้ จึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนายังมีส่วนดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนกันอยู่ต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้เขียนในการวางบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรมองที่กระแสโลกที่เปลี่ยนไปเป็นหลักว่าเราจะก้าวไปอย่างไร หรือจะมีท่าทีที่เหมาะสมสำหรับที่วางที่จะดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างไร และหนทางที่ผู้เขียนอยากจะเสนอแนะ คือ ในอนาคตผู้เขียนเห็นว่าองค์กรสงฆ์โดยเฉพาะผู้นำหรือฝ่ายปกครองจะต้องมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ควรปล่อยให้เรื้อรังเพราะสภาพปัญหาปัจจุบันนี้ตกอยู่ในยุคของ

ข้อมูลข่าวสาร การปล่อยให้มีข่าวฉาว ๆ ย่อมไม่เกิดผลดีต่อภาพรวมของพระสงฆ์เลย ดังนั้นรูปแบบของคณะสงฆ์ในยุคต่อไปจึงควรอยู่ในลักษณะของการใช้ศักยภาพของคนรุ่นใหม่มากกว่าจะใช้บารมีของพระเถระผู้ใหญ่ซึ่งจะมีความซ้ำและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะในบทบาทของการแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์ซึ่งจะเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณินนิตย์ จันทบุตร. (2530). *สถานการณ์และบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*.

กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2543). *ศาสนากับทุนนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมพันธ์.

ณรงค์ เล็งประชา. (2544). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2544.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2523). *พระพุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

เปรมวิทย์ ช่อแก้ว. (2543). *ประวัติศาสตร์ไทย : ไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหายนะให้เป็นพัฒนา*.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *นิพพาน : อัตตา อนัตตา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระไพศาล วิสาโล. (2542). *พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองทุนวุดฒิธรรม.

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล. (2540). *ทางมรรคผลนิพพาน : ธรรมปฏิบัติถึงธรรมกาย และพระนิพพาน*. กรุงเทพฯ: เอช ที พี เพรส.

วคิน อินทสระ. (2525). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.